

Kurzus kódja(i): FLM-233.02, FLMD16-111.02, FLMD-111:16

Kurzus címe: Magyar filmtörténet 2.: Magyar film a 60-as években

Tanár neve: Milojev-Ferkó Zsanett

Kurzus időpontja, helye: Kedd 10:30-12:00, 34-es előadó

Kurzus típusa: Előadás

Kurzus leírása: Az előadás fókuszában a magyar filmtörténet 1963 és 1969 közötti időszaka áll, melyet az ötvenes évek végétől kezdődő átmeneti korszak filmjei és a hatvanas-hetvenes évek fordulójának tendenciái kereteznek. A kurzus során a „hatvanas évek” filmtörténetének átfogó vizsgálatára törekszünk: a korszak politikai és társadalmi változásainak legfontosabb ismertetése után a periódus intézményi, technológiai, nemzedéki, stílus- és műfajbeli változásaira és egyediségére koncentrálnunk kiemelt figyelmet fordítva a magyar film hatvanas évekbeli „kitüntetett” pozíciójára a kádári kultúra egészén belül.

A félév menete

1. óra: szeptember 10. **Bevezetés. Az ötvenes-hatvanas évek a magyar filmtörténetben. Periodizáció. Intézménytörténeti áttekintés**

2. óra: szeptember 17. **Az ötvenes évek stílustendenciái és szerzői életművei. A klasszikus korszak vége**

Kötelező filmek: Máriássy Félix: *Csempészek* (1958), Fábri Zoltán: *Édes Anna* (1958), Makk Károly: *Ház a sziklák alatt* (1958)

Ajánlott filmek: Ranódy László: *Akiket a pacsirta elkísér* (1959), Herskó János: *Vasvirág* (1958), Máriássy Félix: *Külvárosi legenda* (1957)

3. óra: szeptember 24.: **A magyar modernizmus kezdetei. A hatvanas évek elejének magyar filmje**

Kötelező filmek: Fejér Tamás: *Kertes házak utcája* (1963), Makk Károly: *Megszállottak* (1962), Jancsó Miklós: *Oldás és kötés* (1962)

4. óra: október 1.: **A magyar új hullám**

Kötelező filmek: Gaál István: *Sodrásban* (1963), Szabó István: *Álmodozások kora* (1963), Sándor Pál: *Bohóc a falon* (1967)

5. óra: október 8.: **Fiatalok és az új hullámok**

Kötelező filmek: Bacsó Péter: *Fejlövés* (1968), Herskó János: *Szevasz, Vera!* (1967), Kovács András: *Extázis 7-től 10-ig* (1969)

Ajánlott filmek: Keleti Márton: *Esős vasárnap* (1962)

6. óra: október 15.: **A hatvanas évek magyar filmjeinek történelemképe**

Kötelező filmek: Kovács András: *Hideg napok* (1966), Fábri Zoltán: *Húsz óra* (1965), Szabó István: *Apa – egy hit naplója* (1966)

Ajánlott filmek: Herskó János: *Párbeszéd* (1963)

7. óra: október 22.: **Cenzúra és politika a hatvanas évek magyar filmjeiben**

Kötelező filmek: Bacsó Péter: *A tanú* (1969), Kovács András: *Falak* (1968)

8. óra: november 12. **Folklór és stilizáció a magyar újhullám filmjeiben. Sára Sándor, Kósa Ferenc**

Kötelező filmek: Kósa Ferenc: *Tízezer nap* (1967), Sára Sándor: *Feldobott kő* (1967)

9. óra: november 19.: **Jancsó Miklós**

Kötelező filmek: Jancsó Miklós: *Így jöttem* (1965), *Szegénylegények* (1966)

Ajánlott filmek: Jancsó Miklós: *Csillagosok, katonák* (1967)

10. óra: november 26.: **Szórakoztató filmek és műfajiság a hatvanas évek magyar filmjében**

Kötelező filmek: Bácskai Lauró István: *A hamis Izabella* (1968), Keleti Márton: *A tizedes meg a többiek* (1965), Várkonyi Zoltán: *A kőszívű ember fiai* (1965)

Ajánlott filmek: Keleti Márton: *Butaságom története* (1966)

11. óra: december 3.: **A dokumentarizmus. A Balázs Béla Stúdió**

Kötelező filmek: Zolnay Pál: *hogyan szaladnak a fák...* (1966), Sára Sándor: *Cigányok* (1962), Gaál István: *Pályamunkások* (1959), Kovács András: *Nehéz emberek* (1964)
12. óra: december 10.: **Lezárás. A hatvanas-hetvenes évtizedforduló trendjei**
Kötelező filmek: Gyarmathy Lívia: *Ismeri a szandi-mandit?* (1969), Bácskai Lauró István: *Gyula vitéz télen-nyáron* (1970)

Kurzus teljesítésének követelményei: A félév írásbeli vizsgával zárul. Ennek első fele egy filmismereti teszt a kötelező filmekből. A teszt minimum 70%-os teljesítése a jegyszerzés alapfeltétele. Az írásbeli vizsga második fele (teszt és esszékérdések a szakirodalom és az előadások anyaga alapján) csak akkor értékelhető, ha a beugró teszt sikerült.

Elsajátítandó kompetenciák és módszerek tudás: tájékozódás a magyar filmtörténetben
képesség: a kulturális jelenségek és azok történeti beágyazottságának értelmezése
attitűd: történetileg és társadalmilag meghatározott kulturális jelenségek megértése és elfogadása
autonómia és felelősség: olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontok kialakítása, amely segíti önmaga és környezete fejlődését

Kötelező / Kötelező irodalom:

ajánlott irodalom: Gelencsér Gábor: Oldások és kötések. Alkotói poétikák a hatvanas évek magyar filmművészetében. In: Uő: *Az eredendő máshol. Magyar filmes szövegek*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2014. pp. 32–45.
Gelencsér Gábor (ed.): *BBS 50. A Balázs Béla Stúdió 50 éve*. Budapest: Műcsarnok – Balázs Béla Stúdió, 2009. pp. 15–38.
Hirsch Tibor: *Ifjúságkép a 60-as évek magyar filmjeiben – 1. rész. Apák a fiúkról.*
https://filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=13825
Hirsch Tibor: *Ifjúságkép a 60-as évek magyar filmjeiben – 2. rész. Apák a fiúkról.*
https://filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=13882
Hirsch Tibor: *Kádár-kori fiatalok. Kontroll alatt.*
https://filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=11535
Kovács András Bálint: Jancsó 70. 2000 (1991) no. 10. pp. 50–54. [Újraemlítve: Kovács András Bálint: *A film szerint a világ*. Budapest: Palatinus Kiadó, 2002.]
Milojev Zsanett: Ifjúkori modern önarcképek. A Bildung narratíva megjelenése a magyar újhullám filmjeiben. In: Kajos Luca Fanni et al. (eds.): *X. Jubileumi interdiszciplináris doktori konferencia 2021. Tanulmánykötet*. Pécs: Pécsi Doktorandusz Önkormányzat, 2021. pp. 576–589.
Murai András: *Film és kollektív emlékezet. Magyar múltfilmek a rendszerváltozás után*. Szombathely: Savaria University Press, 2008. pp. 92–111.
Perneczky Géza: A szépség mítosza, a harmónia széttörése, a köznapok költészete. Magyar filmképek stílusváltozatai. In: Bíró Yvette (szerk.): *Filmkultúra 1965–1973. Válogatás*. Budapest: Századvég Kiadó, 1991. pp. 236–244.
Varga Balázs: Párbeszéd kora. A hatvanas évek magyar filmje. In: Rainer M. János (ed.): *A „hatvanas évek” Magyarországon*. Budapest: 56-os Intézet, 2004. pp. 427–446.
Varga Balázs: Tűréshatár. Filmtörténet és cenzúrapolitika a hatvanas években. In: Kisantal Tamás, Menyhért Anna (eds.): *Művészet és hatalom. A Kádár-korszak művészete*. Budapest: József Attila Kör-L’Harmattan, 2005. pp. 116–138.
Vincze Teréz: *Szűts István és a hatvanas évek magyar filmművészete.*
<https://www.metropolis.org.hu/sz-337-ts-istvan-es-a-hatvanas-evok-magyar-filmm-369-veszete-1>

Ajánlott irodalom:

Bíró Yvette: Stílusproblémák a mai magyar filmművészetben. Jegyzetek Fábri Zoltán és Máriaassy Félix rendezői stílusáról. *Filmkultúra* (1962 május) no. 12. pp. 3–46.
Bíró Yvette–Hegedűs Zoltán–Ujhelyi Szilárd: „Tessék felébredni!” *Filmkultúra* (1965) no. 1. pp. 19–38.
Bódy Gábor: Utak és eredmények a magyar filmtörténetében, 1963–1969. In: Bódy Gábor: *Egybegyűjtött filmművészeti írások 1*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2006. pp. 26–34.
Egy gondolat ígézetében. Fábri Zoltánnal Szabó István beszélget. In: Bíró Yvette (szerk.): *Filmkultúra 1965–1973. Válogatás*. Budapest: Századvég Kiadó, 1991. pp. 21–28.

Fazekas Eszter (szerk.): *Sámán. Zolnay Pál filmrendező*. Budapest: Magyar Filmtörténeti Fotógyűjtemény Alapítvány, 2003. pp. 9–28.

Fazekas Eszter–Pintér Judit: Miénk a világ? *Filmkultúra* (1988) no. 6. pp. 39–51.

Gaál István-összeállítás. *Metropolis* (2005) no. 3. pp. 36–63.

Gelencsér Gábor: Övék a világ. Fiatalságkonstrukciók a hatvanas évek BBS-filmjeiben. *Filmszem* (2023) no. 3. pp. 22–33.
https://epa.oszk.hu/03500/03508/00051/pdf/EPA03508_filmszem_2023_3_22-33.pdf

Gelencsér Gábor: Mesetrabant. A legvidámabb barakk legvidámabb filmjei. *Filmkultúra online*. <http://www.iif.hu:8080/1999/articles/essays/mesetrabant.hu.html>

Gelencsér Gábor: Az emlékezés formái és az emlékezet politikái. Az emlékezés mint a történelmi-politikai identitáskeresés időrend-felbontó narratív formája a Kádár-korszakban és továbbélése a posztkommunizmus időszakában. *Apertúra* (2016 nyár)
<http://uj.apertura.hu/2016/nyar/gelencser-az-emlekezes-formai-es-az-emlekezet-politikai-az-emlekezes-mint-a-tortenelmi-politikai-identitaskereses-idorendfelbonto-narrativ-formaja-a-kadar-korszakbamanovich-digin-es-tovabbelese-a-posztkommunizmus/>

Gervai András: *A tanúk. Film-történelem*. Budapest: Saxum Kiadó, 2004. pp. 221–236.

Hankiss Elemér: A Jancsó-filmek motívumrendszere. In: Bíró Yvette (szerk.): *Filmkultúra 1965–1973. Válogatás*. Budapest: Századvég Kiadó, 1991. pp. 138–148.

György Péter: *A hatalom képzelete. Állami kultúra és művészet 1957–1980 között*. Budapest: Magvető, 2014.

György Péter: *Kádár köpönyege*. Budapest: Magvető, 2005. pp. 13–81.

Hirsch Tibor: Bosszuálló és bosszulatlan konszenzusok. A rettenet-színház Jancsónál. *Metropolis* (2002) no. 1. pp. 44–79.

Hirsch Tibor: *Utak és csapdák. A magyar filmvígjáték 1945–1990 között*.
<http://www.filmtoortenet.hu/object.290ebcd1-2a9e-4243-9f10-1dea224c9489.ivy>
<http://www.tte.hu/?page=konf&id=100>

Komár Erzsébet (szerk.): *Mozgóképtár. CD-ROM*. no. 3., no. 5. Budapest: Magyar Filmintézet.

Kozák Gyula: *A hatvanas évek társadalmáról (Adalékok)*.
<http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/kiadvanyok/evkonyv02/kozak>

Makk Károly-összeállítás. *Metropolis* (1999) no. 3. pp. 74–97.

Máriássy Félix-összeállítás. *Filmspirál* (2003) no. 31. pp. 140–182.

Milojev-Ferkó Zsanett: A képekben megszülető gondolat mint változástörténet. Közelítések Gaál István Sodrásban című filmjéhez. *Filmszem* (2023) no. 3. pp. 34–49.

Milojev-Ferkó Zsanett: A Feldobott kő mint a Bildung narratíva modernista megvalósulása. In: Molnár Dániel – Molnár Dóra – Dr. Nagy Adrián Szilárd (eds.): *XXV. Tavaszi Szél Konferencia 2022. Tanulmánykötet. II*. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2022. pp. 440–446.

Muhi Klára: Párbeszéd és svédcsavar. Herskó János filmjeiről. *Filmvilág* (2005) no. 3. pp. 16–19.

Rainer M. János (szerk.): *A „hatvanas évek” Magyarországon*. Budapest: 56-os Intézet, 2004.

Rainer M. János: *Kádár János, a reformer?*
http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/tanulmanyok/kadarrendszer/rainer_kadar_reformer

Révész Sándor: *Aczél és korunk*. Budapest: Sík Kiadó, 1997. pp. 211–218.

Szabó Miklós: A rigid és a képlékeny elnyomás. *Filmkultúra* (1991) no. 6. pp. 3–9.

Valuch Tibor: *A „gulyáskommunizmus” valósága*.
<http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/tanulmanyok/kadarrendszer/gulyas>

Varga Balázs: *Szeizmográf. A művészfilm-közönségfilm vita, a hatvanas évek magyar filmje és a kádár-korszak első felének kulturális nyilvánossága*. 2019. URL:
<https://metropolis.org.hu/szeizmograf> (utolsó letöltés ideje: 2024.01.31.)

Zsugán István: *Szubjektív magyar filmtörténet 1964–1994*. Budapest: Osiris–Századvég, 1994.